

גורמים במפתוח מונוגרפיות: ניסוי בעקיבות במפתוח / קדר רחל

תקציר:

מטרות מחקר זה הן: (1) לעמוד על רמת התקינות והעקיבות של מפתוח מונוגרפיות שנעשו על ידי סטודנטים לספרנות אשר עברו הכשרה למפתוח, אך חסרי ניסיון מעשי; (2) לנתח את השגיאות הנפוצות בעבודת המפתוח. המחקר מתמקד בעיקר בשגיאות בשלב הסופי של מפתוח, דהיינו בתרגום נושאי המסמך לתארנים בשימוש בשפה מבוקרת.

הכללת מפתוח מילולי של מונוגרפיות ברשומות הקיטלוג, חדשה יחסית לספריות ציבוריות בישראל. בעבר, אפשרות הגישה על פי נושאים לאוסף העיוני היתה רק באמצעות הקטלוג הממוין. לצורך מפתוח המונוגרפיות פותח אוצר מונחי מפתוח (תשנ"ו), תזאורוס של תארנים המיועדים לפוסט-קוארדינציה. תזאורוס זה בשימוש של ספריות ציבוריות וספריות בתי-ספר מאז 1996. בעקבות מחקרים דומים, ובהתאם לתקן הבינלאומי לבדיקת מסמכים ומפתוחם (ISO 1985-5963), נוסחה רשימה של תשע שגיאות אפשריות. במחקר זה נבחר מדגם של 50 ספרים עיוניים בעברית, מכל התחומים (על פי חלוקת הנושאים של דיואי), אשר ראו אור בשנת 1997. ספרים אלו מופתחו, באמצעות אוצר מונחי מפתוח (תשנ"ו), על ידי פנל של ממפתחים מנוסים, על מנת ליצור לכל ספר רשומת מפתוח אחת תקינה. לאחר מכן, ספרים אלו מופתחו על ידי 16 ממפתחים לא-מנוסים, סטודנטים לספרנות ומידע, אשר השתתפו בקורס מפתוח סמסטריאלי. 800 רשומות המפתוח של הממפתחים הלא-מנוסים הושו לרשומות המפתוח התקין, ורמת העקיבות נמדדה לפי שתי נוסחאות.

הנוסחה הראשונה מודדת באחוזים את רמת העקיבות של תארנים תקינים, שנבחרו על ידי שני ממפתחים. הנוסחה השנייה, המתמקדת יותר בתארנים השגויים, לוקחת בחשבון גם את התארנים שנבחרו על ידי הממפתח האחד ולא נבחרו על ידי השני. על פי הנוסחה הראשונה, הממפתחים הלא-מנוסים השיגו רמת עקיבות של 45.21%, ועל פי הנוסחה השנייה, הממפתחים הלא-מנוסים השיגו רמת עקיבות של 32.88%. תוצאות אלו דומות לתוצאות המדווחות במחקרים דומים. ניתוח של השגיאות ברשומות המפתוח של הממפתחים הלא-מנוסים גילה שהשגיאה הנפוצה ביותר (45.32% מכלל שגיאות הממפתחים הלא-מנוסים) היתה השמת תארנים לנושאים המצומצמים בהיקפם, המהווים פחות מ-20% של תוכן הספר. במקום השני היתה השגיאה של השמת תארן לנושא שכלל לא קיים בספר (20.75% מכלל השגיאות), ובמקום השלישי, השגיאה של השמת תארן רחב מדי (16.53%). תוצאות מבדקי העקיבות ופריסת השגיאות נותחו לאור מספר גורמים: (1) כמות המונחים שהושמו; (2) היקפו של כל ספר (בעמודים); (3) תחום הנושאי של כל ספר; (4) אורך זמן המפתוח של כל ספר, כפי שדווח על ידי הממפתחים הלא-מנוסים.

אותם מבדקים שתוארו כאן, נעשו גם לגבי רשומות המפתוח של ספרי המדגם שהכין מרכז ההדרכה לספריות בישראל (מרה"ד). ברשומות המפתוח של מרה"ד נתגלו פחות שגיאות ובהשוואה לרשומות המפתוח התקין השיגו רמות עקיבות גבוהות יותר (60.64% ו-47.46%) מאשר הממפתחים הלא-מנוסים. השגיאה הנפוצה ביותר של מרה"ד, בדומה לממפתחים המנוסים, היתה השמת תארנים לנושאים המצומצמים בהיקפם, המהווים פחות מ-20% של תוכן הספר (57.14% מכלל שגיאות מרה"ד). במקום השני היתה השגיאה של השמת תארן רחב מדי (21.43%), ובמקום השלישי, שגיאת השמת תארן רחב עם התארן הצר שלו לאותו ספר (10.71%).

על בסיס ממצאים אלו, מחקר זה מצביע על הצורך לעיצוב מדיניות מפתוח ברורה וכתובה על ידי מרה"ד, תוך כדי התאמת התקן הבינלאומי למפתוח לתנאים והצרכים המקומיים. פרסום מדיניות זו עשוי לסייע בהכשרת ממפתחים חדשים

ויקל מאד על הספריות הציבוריות וספריות בתי הספר במפתוח הרטרוספקטיבי של אוספיהן.

מס' מיון בספריה :
025.3 קדר. גו תשס"א

מס' מערכת בספריה :
470748